

MOSZCZ (51) *sb m*

moszcz (48), **moszt** (2), **muszt** (1); moszt : muszt *Calep* (2 : 1).

-łzcz (26), -łzcz (16), -łcz (2), -łłcz (1), -łzdz (1), -żcz (1), -żdż (1).

o jasne.

sg *N* moszcz (25). ◇ *G* moszczu (7). ◇ *D* moszczowi (1). ◇ *A* moszcz (11). ◇ *I* moszczem (5); -em (1), -(e)m (4). ◇ *L* moszczu (1). ◇ *pl N* moszcze (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

*Sok świeżo wytłoczony z winogron lub innych owoców, zawierających cukier, który przez fermentację zamienia się na wino; młode wino, otrzymane po ukończeniu fermentacji; mustum Murm, Mymer¹, Mącz, Calep, Cn; protropum Mącz, Calep; sapa Mącz; vinum novitium Cn (51) : Oto cij zwolenicy mołczem [musto *Vulg Aet* 2/13; winá młodego (*marg*) ábo słodkiego (-) *WujNT*] fie ípilij. *OpecŻyw* 176; Mustum. Mołt Mołcz. *Murm* 163; *Mymer*¹ 19v, 41; Mołzcz iefth ciężki napoy/ abowiem czyni kruczenie w żywocie/ wiatry mnoży y nadyma człowieka. *FalZioł* I 156a, I 11c, 156b, V 48, 48v [2 r.]; Czemu lebioczana nać czyni słodkie wino zwłafzcza w mołzcz włożona. *GlabGad* I4, H2v, I4; będziefz tłoczył oliwę/ ále fię ią nie pomázelz/ tákże y mołzcz [mustum]/ á wždy winá pić nie będziefz. *BibRadz Mich* 6/15, I 88c *marg*, *Agg* 1/11; Protropum, Pirwłzy mołzcz który z grón ciecze niżli ye prałá pzićyfná [!] *Mącz* 328a, 28b, 65a, 80c [2 r.], 214c, 235d, 238d [2 r.], 367d; *HistRzym* 112v; Dałeś wefele w fercu moiem od (one⁶⁰) czáłu (gdy) fię zboża ich (y) mołzcze [*frumentum eorum et vinum novum*] rozmnożyły. *BudBib Ps* 4/7[8], *Num* 18/12, *Deut* 12/17, 33/28, *Os* 9/2, *Ioel* 2/19, 24; Protropon – Mułt łam przez fie łaczaczy fie, niz grona prałsuią. *Calep* [867]a, 683a; [Aby mołzcz słał fie winem słodkim. Gdy mołzcz będzie do łály wlan [...] niezákryway go áż trzeciego álbo czwartego dnia. *SienHerb* 620a, 620a [2 r.], Bv#, B2#; Iż fie oto ci [apostołowie] mołzczem popili [...] Abowiem iefzcze ná ten czás mołzczu nie było/ bo dopiero żniwá były. *WujPosN* 1584 I 420].*

W przeciwstawieniu: »moszcz ... przeżroczyte wino« (1): A ták ty moy miły Krześcijánłki brácie/ [...] nie bądźże thym mołzczem áni tym łagrem/ ále fie vczyń czyłtym á przeżoczyłtym winem *RejZwierc* [121]v.

W porównaniach (4): Iuż iey [niemocy] áni wymáze pewnie ni wykurzy/ A co dáley iáko mołzcz to fie bárzyey burzy *RejWiz* 78v; *RejZwierc* [121]v; Y nákarńie łupieźce twoie mięła ich/ á iáko mołzczu [*et tanquam musto*] krwie łwey opiją fię *BudBib Is* 49/26; Musteus – Słodki iáko mołzt. *Calep* 683a.

W charakterystycznych połączeniach: moszcz rozczyniony, sączący się; moszcz jeść, (na)lać (2), pić, rozmnożyć, tłoczyć, (wy)warzyć (2), z miodem mieszać.

Fraza: »popłynie moszcz« (1): A dnia onego z gor popłynie mołzdz [*stillabunt montes mustum*]/ á pagorki opływać będą mlekiem *BibRadz Ioel* 3/18.

Wyrażenie: »moszcz młody« (1): Pokoy máć winną ípłodził/ y wzdęte iągody Wyciśł/ łkąd leie w czáłę Syn Oycu mołzcz młody. *RybGęśli* B2.

Szeregi: »nie moszcz ani łagier« (1): *RejZwierc* [121]v cf *W przeciwstawieniu*.

»moszcz, (albo, to jest) młode, (nowe) wino« = *mustum*, *sapa Mącz* [szyk 3:1] (4): Stare wino [...] w trzecim łtopniu/ Nowe wino/ to iefth mołzcz iefł [*gorące*] w pirwłzym łtopniu. *FalZioł* I 155d,

V 94; Mustum, Mołzcz/ wino/ młode nowe wino. *Mącz* 238d, 497d; [Mołzcz álbo Wino młode/ áby fie rychło vřtálo *SienHerb* 619b].

»wino i moszcz« (1): Zcudzołozenie/ wino y moždź [*vinum et mustum*] ferce odeymuią. *BibRadz Os* 4/11.

W przeni (3) : *HistRzym* 113; pńzenicá młodzińce/ á mołzcz rozśpiewa dziewice [*vinum novum germinare faciet uirgines*]. *BudBib Zach* 9/17; V páná w ręku pełna czálzá łtoi Przykrégo mołzczu: tym złé ludźi poi *KochPs* 112.

Synonimy: *brzeczka*, »młode wino«, »nowe wino«.

AKtt